

**KAUNO KOLEGIJA
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
MAISTO PRAMONĖS VERSLO VADYBOS KATEDRA**

VILIJA MIELIAUSKIENĖ, SANDRA REKŠTIENĖ

**BAIGIAMŲJŲ DARBŲ EKONOMINĖS DALIES RENGIMO
METODINIAI NURODYMAI**

Metodinė priemonė

Kaunas, 2010

Recenzentai: KF Geodezijos katedros lekt. Aurelijus Živatkauskas
KF Geodezijos katedros vedėja Birutė Nenortaitė

Apsvarstyta ir patvirtinta Maisto pramonės verslo vadybos katedros posėdyje 2010 m. kovo 17 d., protokolo Nr. 6.

Leidinyi skirtas Kauno kolegijos studijų programų „Geodezija“ ir „Geoinformacinės sistemos“ studentams, rengiantiems baigiamojo darbo ekonominę dalį ir dalyko (modulio) „Verslo ekonomika“ savarankišką darbą. Metodinė priemonė gali būti naudinga ir kitų fakultetų studentams.

TURINYS

PRATARMĖ	4
1. BAIGIAMOJO DARBO EKONOMINĖ DALIS	5
1.1. Verslo įmonės kūrimas ir steigimas.....	5
1.2. Investicijos ir finansavimas.	6
1.3. Geodezinių ir kadastrinių matavimų savikainos apskaičiavimas.....	8
1.4. Geodezinių ir kadastrinių matavimų paslaugos kainos apskaičiavimas.....	13
1.5. Geodezinių ir kadastrinių matavimų paslaugos grynojo pelno ir investicijų atsipirkimo laiko apskaičiavimas.....	14
LITERATŪRA	15

PRATARMĖ

Lietuvos verslas, atgavus nepriklausomybę ir įsijungus į ES ekonominę erdvę, ne tik, kad sparčiai vystosi šalies viduje, bet ir įgavo globalinį mastą. Kuriasi naujos verslo kryptys bei įmonės tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Smulkios ir vidutinės įmonės turi didelę reikšmę šalies ekonomikai, jos sukuria didelę dalį šalies bendrojo vidaus produkto. Sėkminga verslo plėtra – tai svarbiausias ekonominės plėtros faktorius. Verslu užsiima daug gyventojų, ypač jaunų žmonių. Daugelis jų turi profesinių kompetencijų, tačiau dažnai pritrūksta verslo žinių bei gebėjimų, ko pasekoje nemažai įmonių bankrutuoja.

Socialinių mokslų studentams išleista tikrai nemažai išsamių ekonomikos ir vadybos metodinių priemonių, tačiau inžinerinių specialybių studentai susistemintos, glaustos metodinės medžiagos turi nedaug. Tad šios metodinės priemonės pagrindinis tikslas – suteikti inžinerinių specialybių studentams žinias apie verslo ekonomiką, vadybą, verslo organizavimą bei formuoti vadybinius įgūdžius, leidžiančius praktiškai veikti įvairiose rinkos situacijose.

Baigiamųjų darbų ekonominės dalies rengimo metodiniais nurodymais siūloma vadovautis ne tik studentams, bet ir baigiamųjų darbų vadovams bei recenzentams, vertinant studentų baigiamuosius darbus.

Baigiamųjų darbų ekonominė dalis rengiama remiantis Geodezijos katedros posėdyje 2010 m vasario 20 d. protokolo Nr. 5 patvirtintais metodiniais nurodymais baigiamajam darbui rengti.

1. BAIGIAMOJO DARBO EKONOMINĖ DALIS

1.1. VERSLO ĮMONĖS KŪRIMAS IR STEIGIMAS

Ekonominė dalis skirta ekonomiškai pagrįsti arba atmesti verslo projekto sumanymą.

Planuojant smulkų verslą, kur veiklos rūšis nėra ypač rizikinga ar sudėtinga, galima steigti individualią įmonę (IĮ). Steigiant IĮ nereikia įstatinio kapitalo, tačiau už IĮ prievolių vykdymą atsakoma visu savo ir šeimos turtu. Steigti IĮ gali tik vienas fizinis asmuo ir tik vieną IĮ įmonę. IĮ steigimą, valdymą, veiklą, pertvarkymą, likvidavimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas. Individualios įmonės, tvarkydamos apskaitą, vadovaujasi LR finansų ministro įsakymu „Dėl neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų buhalterinės apskaitos taisyklių patvirtinimo“. Individualios įmonės, neturinčios samdomų darbuotojų ir nesančios PVM mokėtojomis, neprivalo sudaryti finansinės atskaitomybės ir jų savininkai gali patys tvarkyti savo apskaitą.

Privalumai:

- Nereikia įstatinio kapitalo.
- Savininkai gali patys tvarkyti savo įmonės buhalterinę apskaitą.
- Įmonėje gali dirbti pats vienas savininkas, o prireikus galima įdarbinti kitus asmenis.
- IĮ gali būti pertvarkoma į AB ar UAB.

Trūkumai:

- Verslo nesėkmės atveju rizikuojama prarasti savo ar šeimos turtą.
- Sudėtingiau gauti kreditą bankuose, todėl sumažėja įmonės plėtros ir konkurencijos galimybės.

IĮ steigimą sudaro trys etapai:

- 1) reikalingų dokumentų paruošimas;**
- 2) dokumentų tikrinimas ir tvirtinimas pas notarą;**
- 3) įregistravimas registrų centre.**

1. Reikalingų dokumentų paruošimas:

- 1.1. Sukurti IĮ nuostatus (steigimo dokumentus), kuriais būtų vadovaujama IĮ veikloje.
- 1.2. Individualių įmonių įstatymas.
- 1.3. Prašymas įregistruoti juridinį asmenį.
- 1.4. Gauti naudojimosi patalpomis pažymą arba sutvarkyti dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teises į patalpas.
- 1.5. Rezervuoti steigiamai įmonei vardą. Taip būsite tikri, kad VĮ „Registrų centras“ neįregistravo jokios kitos įmonės tokiu vardu. Steigėjas (-ai) gali pateikti Juridinių asmenų registro tvarkytojui prašymą (forma JAR-5) dėl pavadinimo laikino įtraukimo į Registrą.

2. Dokumentų tikrinimas ir tvirtinimas pas notarą

- 2.1. Notaras tvirtina duomenų tikrumą bei steigimo dokumentų atitikimą įstatymų reikalavimams. Jei steigimo dokumentuose yra neatitiktys, notaras nurodo, ką reikia patikslinti.
- 2.2. Paruoštame prašyme įregistruoti juridinį asmenį, notaras įrašo tvirtinamąjį įrašą ir nurodo, jog steigimo dokumentai teisingi ir įmonę galima įregistruoti.
- 2.3. Dokumentų teikėjas bei notaras visus VĮ „Registrų centras“ teikiamus dokumentus turi įrašyti kartu taip, kad kiti asmenys negalėtų jų išimti arba pakeisti. Įmonės steigimo dokumentas turi būti įrašytas atskirai. Dokumentas, patvirtinantis, kad sumokėtas atlyginimas už įregistravimą VĮ „Registrų centras“ turi būti taip pat pateiktas atskirai.

2009 m. spalio 23 d. įsigaliojo LR ūkio ministro 2009 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. 4-525, kuriuo patvirtinti pavyzdiniai individualios įmonės nuostatai ir jų pildymo rekomendacijos. Pavyzdinių individualios įmonės nuostatų apimtis - vienas puslapis. Steigiant individualią įmonę pakanka kompiuteriniu būdu ar raštu užpildyti pavyzdinių nuostatų tuščius laukus taip, kaip nurodyta pavyzdinių individualios įmonės nuostatų pildymo rekomendacijose. Pakeitus Juridinių asmenų registro nuostatus, numatoma taip pat atsisakyti privalomo individualios įmonės nuostatų atitikimo įstatymų reikalavimams notarinio tvirtinimo, jei tik steigiamos individualios įmonės nuostatai atitinka pavyzdinius nuostatus.

3. Įregistravimas registru centre

3.1. Pateikiami notaro patvirtinti dokumentai kartu su dokumentu, patvirtinančiu įmoką už įmonės įregistravimą.

3.2. Pateikiamos šios užpildytos Registru centro formos:

- Prašymas registruoti juridinių asmenų registre (forma JAR-1);
- Asmens, turinčio teisę sudaryti sandorius, parašo pavyzdys (forma JAR-PP) Savininkas (forma JAR-S);
- Taisyklė, pagal kurią asmenys veikia juridinio asmens vardu (forma JAR-T) Vienasmenis valdymo organas (forma JAR-VO-V).

3.3. VĮ „Registru centras“ sprendimą dėl įmonės įregistravimo arba atsisakymo įregistruoti privalo priimti ne vėliau kaip per 5 dienas nuo visų įmonės steigimo dokumentų pateikimo.

VĮ „Registru centras“ įregistravus įmonę, savininkui išduodamas įregistruotos įmonės pažymėjimas. Gavus įmonės registravimo pažymėjimą pagaminamas antspaudas.

1.2. INVESTICIJOS IR FINANSAVIMAS

Verslui pradėti reikalingos investicijos bei finansavimas parodyti 1 lentelėje.

1 lentelė

Verslo projekto investicijų poreikis ir paskirstymas

INVESTICIJŲ POREIKIS IR PASKIRSTYMAS, Lt			
VERSLO PROJEKTO KAŠTAI	Lt	VERSLO PROJEKTO FINANSAVIMAS	Lt
I. Įkūrimo kaštai:		IV. Nuosavas kapitalas	
1.1 Įmonės steigimo kaštai	569,0		
1.2 Mokestis už matininko kursus	800,0		
1.3 Mokestis už vienos licencijos išdavimą	110,0		
1.4 Mokestis už kvalifikacijos pažymėjimo išdavimą	60,0		
Viso I skyriaus:	1539,0	Viso IV skyriaus:	
II. Turto įsigijimo kaštai:		V. Skolintas kapitalas: *	
2.1 Ilgalaikis turtas	<i>Iš 3 lent.</i>	5.1. Ilgalaikė banko paskola	0
2.2 Trumpalaikis turtas	<i>Iš 4 lent.</i>	5.2. Trumpalaikė banko paskola	0
Viso II skyriaus:		Viso V skyriaus:	
Iš viso (I+II):		Iš viso (IV+V):	

* Planuojama, kad verslo finansavimas vyks iš nuosavų lėšų, todėl banko paskola nebus imama.

Verslo projekto kaštai:

I. Įkūrimo kaštai

1.1. II steigimo kaštai:

- 107 Lt mokestis VĮ „Registru centras“;

- apie 250 Lt mokestis notarui už individualios įmonės nuostatų patvirtinimą (jei nuostatai atitinka pavyzdinius individualios įmonės nuostatus, notaro patvirtinimo nereikia, todėl ir šio mokesčio mokėti nereikia);
 - 350 L steigimo dokumentų paruošimas;
 - 56 Lt įmonės antspaudo gamyba;
 - 56 Lt laikinojo IĮ vardo rezervavimas VI „Registru centras“.
- Viso: 819 Lt (569 Lt – be notaro tvirtinimo).

1.2. Mokestis už matininko kursus: apie 800 Lt.

1.3. Mokestis už vienos licencijos išdavimą: 110 Lt.

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato, kad įmonė privalo turėti įstatymuose numatytas visas licencijas, kurios įstatymuose numatytos kaip būtinos jos veiklos sąlygos :

2 lentelė

Licencijuojama ūkinė komercinė veikla	LR teisės aktai, nustatantys veiklos licencijavimą
Geodezinių topografinių darbų atlikimas	Įmonių įstatymo 13 straipsnio pakeitimo įstatymas

Kiti teisės aktai, reglamentuojantys žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo darbų licencijavimą:

- Lietuvos Respublikos žemės įstatymas.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1290 „Dėl žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo licencijavimo taisyklių ir kvalifikacinių reikalavimų žemėtvarkos planavimo dokumentus rengiantiems specialistams nustatymo ir atestavimo taisyklių patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas numato, kad įmonė privalo turėti valstybės institucijų išduotus leidimus ir kitus dokumentus verstis tam tikra ūkine komercine veikla, jei to reikalauja įstatymai. Licencijas atlikti geodezinius topografinius darbus išduoda Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos. Licencija išduodama juridiniams ir fiziniams asmenims.

1.4. Mokestis už kvalifikacijos pažymėjimo išdavimą: 60 Lt.

II. Turto įsigijimo kaštai:

2.1. Ilgalaikio turto įsigijimui apskaičiuoti, pasinaudokite informacija, esančia 3 lentelėje. Lentelėje pateikiamas tik ilgalaikis turtas, tai yra toks turtas, kurio naudingo eksploatavimo laikas ilgesnis už vieną ataskaitinį laikotarpį. Priskiriant turtą ilgalaikiam atsižvelgiama ir į jo vertę. Jeigu turtas naudojamas labai ilgai, bet jo vertė įmonei nereikšminga, toks turtas nebus laikomas ilgalaikiu. Todėl įmonės vadovai patys pasirenka, nuo kurios sumos turtas bus laikomas ilgalaikiu. Biudžetinėms įstaigoms tokią minimalią sumą nustato tą įstaigų savininkė – valstybė. Šiuo metu ta suma lygi 500 Lt. Tai reiškia, kad kiekvienas turtas, kurio įsigijimo vertė – 500 Lt ar didesnė, turi būti priskiriamas ilgalaikiam turtui.

3 lentelė

Ilgalaikis turtas

Pavadinimas	Vnt. skaičius	Vertė, Lt	
		Vieneto kaina, Lt	Suma, Lt (vnt. skaičius * vnt. kaina)
Kompiuteris	1	2000,0	
ArcGIS programinis paketas arba GeoMap programinis paketas	1	10000,0	
Spausdintuvas	1	1000,0	
GPS imtuvas	1	50000,0-70 000,0	
Elektroninis tachometras	1	20000,0-40 000,0	
Transporto priemonė	1	5000,0-10 000,0	
Programa „Byla“	1	2 000	

Viso išleista ilgalaikiui turtui, Lt			

Patalpos (kartu su baldais) nuomojamos, todėl jos į ilgalaikį turtą neapskaitomos.

2.2. Trumpalaikis turtas – tai toks turtas, kuris paprastai sunaudojamas per santykinai trumpą įmonės veiklos laikotarpį (dažniausiai per metus).

Pvz., įvairi smulki įranga iki 500 Lt vertės: įrankiai, spec. drabužiai, kanceliarinės prekės ir pan. Užpildykite lentelę įrašydami numatomą įmonės trumpalaikį turtą.

4 lentelė

Trumpalaikis turtas

Pavadinimas	Suma, Lt
Kanceliarinės prekės	
Spec. drabužiai	
Viso išleista trumpalaikiui turtui, Lt	

Verslo projekto finansavimas:

Finansavimas gali būti iš nuosavų ar skolintų (banko paskola) lėšų. Rekomenduojama – iš nuosavų lėšų (žr. 1 lentelę).

Nuosavas kapitalas – jūsų įnešti pinigai, jų įnešti reikia tiek, kad padengti projekto kaštus, t.y. projekto kaštai turi būti lygūs projekto finansavimo šaltiniams (t.y. abi 1 lentelės pusės turi būti lygios).

1.3. GEODEZINIŲ IR KADASTRINIŲ MATAVIMŲ SAVIKAINOS APSKAIČIAVIMAS

5 lentelėje pateikite visas operacijas, reikalingas geodezinių ir kadastrinių matavimų bylos parengimui bei jų darbo imlumą (valandomis).

5 lentelė

Geodezinių ir kadastrinių matavimų bylos parengimo procesas bei darbo imlumas

Operacijos pavadinimas	Įrenginys/prietaisas	Darbo imlumas (T), h
1. Dokumentų surinkimas		
2. Korenspondencijos siuntimas		
3. Žemės sklypo ribų posūkio taškų koordinavimas		
4. Žemės sklypo kartografavimas		
5. Plano nubraižymas		
6. Žemės sklypo plano patikra su VĮ „Registru centras“		

7. Kadastrinių matavimų bylos parengimas		
8. Žemės sklypo plano suderinimas Žemėtvarkos skyriuje		
Iš viso:		

Geodezinių ir kadastrinių matavimų bylos parengimo procesas trunka **X** h arba **X** dienų, dirbant 8 h per dieną.

6 lentelėje pateikite matuojamo objekto parametrus, reikalingus savikainos apskaičiavimui.

6 lentelė

Matuojamo objekto parametrai

	Parametras	Pvz.:
Matavimo objektas		Sklypas Raseinių raj.
Matuojamo objekto plotas, ha		3 ha
Objekto 1 ha matavimo rinkos kaina, Lt		500,0 Lt
Viso objekto matavimo rinkos kaina, Lt		1500,0 Lt
Nuomuojamoms patalpoms plotas, m ²		20 m ²
Nuomuojamoms patalpoms 1 m ² rinkos kaina metams, Lt		120 Lt
Transporto priemone nuvažiuotas nuotolis, km		250 km

7 lentelėje pateikite geodezinių ir kadastrinių matavimų savikainą bei jos struktūrą.

7 lentelė

Geodezinių ir kadastrinių matavimų paslaugos savikaina bei jos struktūra

Išlaidų straipsniai	Suma, Lt	Struktūra, proc.
1. Žemės sklypo ribų posūkio taškų koordinavimas ir kartografavimas (pvz., 15 proc. nuo rinkos kainos)		
2. Plano nubraižymas (pvz., 5 proc. nuo rinkos kainos)		
3. Kadastrinių matavimų bylos parengimas (pvz., 5 proc. nuo rinkos kainos)		
4. Žemės sklypo plano suderinimas (pvz., 5 proc. nuo rinkos kainos)		
5. Žemės sklypo plano patikra su VĮ „Registru centras“	24,0	
6. Transporto priemonės kuro išlaidos		
7. Ilgalaikio turto nusidėvėjimo išlaidos		
8. Išlaidos elektros energijai		
9. Išlaidos patalpoms šildymui		
10. Išlaidos vandeniui		
11. Išlaidos patalpų nuomai		
12. Kitos išlaidos		
Iš viso:		100 proc.

1. Žemės sklypo ribų posūkio taškų koordinavimas ir kartografavimas

Skiriama 15 proc. nuo vidutinės rinkos kainos.

2. Plano nubraižymas

Skiriama 5 proc. nuo vidutinės rinkos kainos.

3. Kadastrinių matavimų bylos parengimas

Skiriama 5 proc. nuo vidutinės rinkos kainos.

4. Žemės sklypo plano suderinimas

Skiriama 5 proc. nuo vidutinės rinkos kainos.

5. Žemės sklypo plano patikra su VĮ „Registru centras“

Nubraižytas sklypo planas derinamas su VĮ „Registru centras“, žemės sklypo plano patikra kainuoja 24 Lt.

6. Transporto priemonės kuro išlaidos

Matavimo darbams atlikti reikalinga transporto priemonė, su kuria buvo pravažiuota **X** km (žr. 6 lentelę).

Pvz., Jei transporto priemonė 100 km sunaudoja 7 l kuro, kurio kaina 3,95 Lt/l, tai bendros kuro sąnaudos apskaičiuojamos:

$$7/100 * X \text{ km} * 3,95 = \text{ Lt}$$

7. Ilgalaikio turto nusidėvėjimo išlaidos

Įmonės veikloje naudojamas ilgalaikis turtas laipsniškai nusidėvi (išskyrus žemę). Todėl turto įsigijimo savikaina paskirstoma per visą jo naudojimo laikotarpį ir kiekvienais metais nurašoma kaip nusidėvėjimo išlaidos.

8 lentelė

Ilgalaikio turto nusidėvėjimo išlaidos

Ilgalaikis turtas	Darbo imlumas, h	Ilgalaikio turto paskaičiuotas kiekis	Vieneto kaina, Lt	Ilgalaikio turto perskaičiuota vertė, Lt	Nusidėvėjimo išlaidos	
					Proc.	Lt
1	2	3	4	5	6	7
<i>Pvz., kompiuteris</i>					7 proc.	
Iš viso:						

- Konkretaus ilgalaikio turto darbo imlumas (2 stulpelis) atkeliamas iš 5 lentelės. Jei tas pats ilgalaikis turtas buvo naudojamas keliose operacijose – jų darbo imlumas sumuojamas.
- Ilgalaikio turto paskaičiuotas kiekis (3 stulpelis) apskaičiuojamas pagal formulę:

$$n = \frac{T_1}{F};$$

n – ilgalaikio turto paskaičiuotas kiekis;

T₁ – ilgalaikio turto darbo imlumas, h;

F – metinis faktinis darbo laikas, h;

$$F = (D - d)q * s \left(1 - \frac{\beta}{100} \right);$$

D – metinis dienų skaičius, D = 365 d.;

d – išėiginės dienos; (apie 110 d., paskaičiuoti einamųjų metų)

q – pamainos trukmė, q = 8 h;

s – pamainų skaičius, s = 1;

β – darbo laiko nuostoliai, proc, β = 2 ÷ 5 proc;

- Vieneto kaina (4 stulpelis) atkeliama iš 3 lentelės.
- Ilgalaikio turto perskaičiuota vertė (5 stulpelis) apskaičiuojama pagal formulę:

$$V = k * n;$$

V – ilgalaikio turto perskaičiuota vertė, Lt;

k – vieneto kaina, Lt;

n – ilgalaikio turto paskaičiuotas kiekis.

- Nusidėvėjimo išlaidos (7 stulpelis):

Nusidėvėjimo išlaidos apskaičiuojamos imant 7 proc. nuo ilgalaikio turto perskaičiuotos vertės.

8. Išlaidos elektros energijai

Išlaidas elektros energijai sudaro:

A. Elektros prietaisų sunaudojamos elektros energijos išlaidos;

B. Patalpos apšvietimo išlaidos.

Elektros prietaisų sunaudojamos elektros energijos išlaidos (A) apskaičiuojamos 9 lentelėje.

9 lentelė

Elektros prietaisų sunaudojamos elektros energijos išlaidos

Prietaisas	Prietaiso darbo imlumas, h	Galingumas, kW	Tarifas Lt/kWh (2010 m.- 0,45 Lt/kWh)	Išlaidos elektros energijai, Lt
Iš viso:				

$$I_{el.} = \sum P * T * h$$

I_{el.} – išlaidos elektros energijai, Lt;

P – galingumas kW (*pastaba: kW, ne W*);

T₁ – prietaiso darbo imlumas, h;

h – 1 kWh tarifas, Lt/kWh.

Patalpos apšvietimo išlaidos (B) apskaičiuojamos pagal formulę:

$$I_{apš.} = W * Q * T * h;$$

I_{apš.} – patalpos apšvietimo išlaidos, Lt;

W – santykinis patalpų apšvietimo galingumas, W = 0,06 kW/m²;

Q – patalpos plotas, m² (žr. 6 lentelę);

T – darbo imlumas, h (žr. 5 lentelę);

h – 1 kWh tarifas, Lt/kWh.

I_{b. el} – bendros išlaidos elektros energijai:

$$I_{b. el} = I_{el} + I_{apš.}$$

9. Išlaidos patalpos šildymui

Metinės išlaidos patalpos šildymui apskaičiuojamos pagal formulę;

$$I_{š.m.} = T_{š} * Q * h;$$

I_{š.m.} – metinės išlaidos patalpos šildymui, Lt

T_š – šildymo trukmė mėnesiais (6 mėn.);

Q – patalpos plotas, m² (žr. 6 lentelę);

h – šildymui sunaudojamas elektros energijos tarifas (7,5 Lt/1m²);

Išlaidų patalpos šildymui dalis, tenkanti vienai paslaugai, apskaičiuojama pagal formulę:

$$I_{š} = \frac{I_{š.m.} * T}{F};$$

I_š – išlaidos patalpos šildymui, Lt

T – darbo imlumas, h (žr. 5 lentelę);

F – metinis faktinis darbo laikas, h;

10. Išlaidos vandeniui

Vanduo naudojamas tik buitiniams reikalams. Pagal LR normatyvus 1 dirbančiajam per mėnesį higieninių poreikių patenkinimui skiriama 1500 l vandens, t.y., 68,2 litrai per vieną darbo dieną.

$$I_V = \frac{68.2 * d_s * n}{1000} * h_v;$$

I_v – išlaidos vandeniui, Lt;

d_s – dirbančiųjų skaičius;

n – faktiškas dirbtų dienų skaičius, d. (žr. skaičiavimą po 5 lentele);

h_v – 1 m³ vandens tarifas, Lt/m³ (2010 m. – 4,58 Lt/m³)

11. Išlaidos patalpų nuomai:

Metinės išlaidos patalpos nuomai apskaičiuojamos pagal formulę;

$$I_{p.n.m.} = Q * k_n$$

$I_{p.n.m.}$ – metinės išlaidos patalpos nuomai, Lt

Q – patalpos plotas, m² (žr. 6 lentelę);

k_n – nuomuojamoms patalpoms 1 m² rinkos kaina metams, Lt (žr. 6 lentelę);

Išlaidų patalpos nuomai dalis, tenkanti vienai paslaugai, apskaičiuojama pagal formulę:

$$I_{p.n.} = \frac{I_{p.n.m.} * T}{F};$$

$I_{p.n.}$ – išlaidos patalpos nuomai, Lt

T – darbo imlumas, h (žr. 5 lentelę);

F – metinis faktinis darbo laikas, h;

12. Kitos išlaidos

Kitos išlaidos – tai išlaidos ryšio paslaugoms, reklamai ir kitos nenumatytos išlaidos.

Kitos išlaidos apskaičiuojamos sudedant visus išlaidų straipsnius (nuo 1 iki 11) ir nuo gautos sumos imant 2 proc. (žr. 7 lentelę).

Remiantis 7 lentelės duomenimis, pateikite grafinį visų išlaidų paveikslą (stulpelinę, skritulinę diagramą).

Apskaičiavus savikainą, nustatoma geodezinių ir kadastrinių matavimų paslaugos kaina.

1.4. GEODEZINIŲ IR KADASTRINIŲ MATAVIMŲ PASLAUGOS KAINOS APSKAIČIAVIMAS

10 lentelėje apskaičiuojama geodezinių ir kadastrinių matavimų paslaugos kaina.

10 lentelė

Paslaugos kainos nustatymas, Lt

Straipsniai	Paslaugos kaina, Lt	Pvz.
1. Vienos paslaugos savikaina, Lt (žr. 7 lentelę)		87,16 Lt
2. Pelno antkainis, proc.		34,86 Lt (pvz. 40 proc.)
3. Kaina be PVM, Lt [1+2]		122,02 Lt
4. PVM*, Lt		25,62 Lt (2010 m. – 21 proc.)
5. Paslaugos kaina**, Lt [3+4]		147,64 Lt

*Įmonė, kuri tiekia prekes ir/ar teikia paslaugas, tampa PVM mokėtoja ir privalo įsiregistruoti VMI, kai atlygis už patiektas prekes ir/ar suteiktas paslaugas per metus (paskutinius 12 mėnesių) viršija 100 000 Lt.

2010 m. PVM tarifas – 21 proc.

** Paslaugos kaina turi būti konkurencinga rinkos kainai (žr. 6 lentelę);

1.5. GEODEZINIŲ IR KADASTRINIŲ MATAVIMŲ PASLAUGOS GRYNJOJO PELNO IR INVESTICIJŲ ATSIPIRKIMO LAIKO APSKAIČIAVIMAS

Pelnas prieš apmokestinimą apskaičiuojamas iš paslaugos kainos be PVM (žr. 10 lentelę) atimant paslaugos savikainą (žr. 7 lentelę).

Grynasis pelnas apskaičiuojamas iš pelno prieš apmokestinimą atimant II mokamus mokesčius.

II mokami mokesčiai:

- Privalomojo sveikatos draudimo įmokos (PSD) – 9 proc. nuo pusės pelno prieš apmokestinimą sumos.
- Valstybinio socialinio draudimo įmokos (VSD) – 28,5 proc. nuo pusės pelno prieš apmokestinimą sumos.
- Gyventojų pajamų mokestis (GPM) – 15 proc. nuo viso pelno prieš apmokestinimą, atskaičius draudimo įmokas.

Pavyzdys:

1. Paslaugos kaina (be PVM) – 7500,0 Lt
2. Paslaugos savikaina – 4000,0 Lt
3. Pelnas prieš apmokestinimą – 3500,0 Lt

Privalomojo sveikatos draudimo įmoka (PSD) – 9 proc.

$$3500:2 \times 9\% = 157,5 \text{ Lt}$$

Valstybinio socialinio draudimo įmokas (VSD) – 28,5 proc.

$$3500:2 \times 28,5\% = 498,7 \text{ Lt}$$

Viso draudiminės įmokos = 656,2 Lt

Gyventojų pajamų mokestį (GPM) 15 proc:

$$(3500 - 656,2) \times 15\% = 426,6 \text{ Lt}$$

Vienos paslaugos grynasis pelnas apskaičiuojamas:

$$3500 - 656,2 - 426,6 = 2417,2 \text{ Lt}$$

Apskaičiuokite investicijų atsipirkimo laiką, esant skirtingoms atliktų geodezinių ir kadastinių matavimų apimtims.

Investicijų atsipirkimo laikas = investicijos/metinis grynasis pelnas;

11 lentelė

Investicijų atsipirkimo laikas, esant skirtingoms atliktų matavimų metinėms apimtims

Straipsniai	Metinė atliktų paslaugų apimtis, vnt.				
	10 vnt.	20 vnt.	30 vnt.	40 vnt.	50 vnt.
1. Metinis grynasis pelnas, Lt					
2. Investicijos, Lt					
3. Investicijų atsipirkimo laikas*, metų dalis					

1. Metinis grynasis pelnas apskaičiuojamas metinę atliktų paslaugų apimtį (vnt) dauginant iš vienos paslaugos grynojo pelno (Lt).

2. Investicijos atkeliamos iš 1 lentelės.

3. Investicijų atsipirkimo laikas = kapitalas/metinis grynasis pelnas.

**Verslo praktikoje optimalu, kai investicijos atsiperka vidutiniškai per 3 metus.
Į tai atsižvelgdami nustatykite optimalią metinę paslaugų apimtį.*

Pateikite išvadas

Išvadose turi atsispindėti:

- Paslaugos savikaina;
- Paslaugos kaina;
- Paslaugos grynasis pelnas;
- Išlaidų straipsniai, sudarantys didžiausią jų dalį bei rekomendacijos joms mažinti;
- Optimalus investicijų atsipirkimo laikas bei optimali metinė paslaugų apimtis.

LITERATŪRA

1. **Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I.** Finansų analizė. – Kaunas: Technologija, 2002. – 379 p.
2. **Martinkus B., Žilinskas V.** Ekonomikos pagrindai: vadovėlis. – Kaunas: Technologija, 2001. – 143 p.
3. Mikroekonomika: vadovėlis/V. Snieška ir kt. – Kaunas: Technologija, 2005. – 293 p.
4. **Martinkus B., Žilinskas V.** Ekonomikos pagrindai: vadovėlis. – Kaunas: Technologija, 2001. – 143 p.
5. **Švelnienė. E.S.** Valdymo sprendimai. – Kaunas: Technologija, 2005. – 45 p.
6. **Žvinklys J., Vabalas. E.** Įmonės ekonomika: mokymo knyga. – Vilnius: Vilniaus vadybos kolegija, 2001. – 375 p.
7. Lietuvos įstatymai: <http://www.istatymas.lt/imones.php>
8. Valstybinė mokesčių inspekcija: <http://www.vmi.lt/lt/?itemId=10018036>